

Big bang lingüístic

No digueu *software*, sinó *logiciel*. Els ordinadors no tenen *chips*, sinó una *puces*. I els americans no fan enlairar el *shuttle*, sinó la *navette*. No utilitzar les segones paraules per comptes de les primeres podria significar una multa, si la llei Toubon sobre la llengua francesa s'apliqués al peu de la lletra. Prou polèmica en molts aspectes, entre ells, el respecte a les "llengües regionals", en el camp científic el ministre francès de Cultura no ha estat menys discutit.

Les crítiques a la llei Toubon s'han deixat sentir més pel que fa a la necessitat d'utilitzar el francès en reunions i publicacions que no pas per la incorporació de termes propis, en substitució dels anglesos. Si bé haver de dir *jeu décisif* en comptes de *tie-break* en un partit de tennis pot semblar estrany, *logiciel*, *puce* o *navette* són paraules usals des de fa molt a les publicacions franceses.

Cada llengua soluciona la invasió de neolo-

L'adaptació de termes, textos universitaris i la catalanització de productes informàtics són mesures que han de fer avançar la normalització lingüística en el món científic.

gismes anglesos de la manera que li sembla. Així, els italians diuen i escriuen, sense complexos, *chip* i *computer*. Els francesos creen paraules noves. I el català pren el camí del mig.

Així, el Termcat té per criteri d'adaptar la paraula anglesa a la grafia catalana, si el resultat és acceptable. En cas que no sembli una bona solució, es crea un neologisme propi. Per això, trobem paraules adaptades, com "xip", i mots nous, com "programari".

Però els punts més polèmics de la llei Toubon fan referència a l'ús del francès. Així, l'Assemblea Nacional va aprovar, amb el vot afirmatiu de la dreta i l'abstenció de socialistes i comunistes, una esmena que només permet d'atorgar ajuts públics a treballs de recerca publicats en francès. D'una altra banda, estableix que en els congressos, reunions o col·loquis en territori francès els participants que utilitzin una altra llengua —usualment,

ARXIU

La informàtica en el món científic. L'ús de la llengua pròpia en l'àmbit científic és polèmic.

l'anglès— han d'aportar un resum en francès. També imposa l'ús de la traducció simultània al francès. Molts científics creuen que aquestes mesures són un perjudici per a la recerca.

Problema de difusió. L'Acadèmia de Ciències, per exemple, s'ha oposat vivament a la disposició. Demana que se n'excloguin les reunions amb una gran majoria de no francòfons per evitar que es converteixi pràcticament en impossible de tenir a França reu-

ferents. També assenyalaven que totes les seves activitats de recerca i de divulgació eren en francès.

Amb una actitud una mica diferent, Jean-Marc Lévy-Leblond, professor de Física a la Universitat de Niça, director de la revista *Alliages* i amb un gran nombre de publicacions i d'activitats sobre la cultura científica, qualificava la llei Toubon de modesta. Expli-cava, al diari *Libération*, que el "basic English" que utilitzen els científics de tot el món és tan pobre que són els veritables anglòfons els qui es mostren inquietos, "per la degradació que avui viu la seva llengua".

Lévy-Leblond també destacava que els francesos amb més reputació a l'altra banda de l'Atlàntic són precisament els filòsofs i sociòlegs, que escriuen en francès, de la mateixa manera que l'edició en el camp de la cultura científica té a França un gran desenvolupament.

Lévy-Leblond demanava que se superés l'alternativa maniquea entre l'abandó del tot-en-anglès i la crispació pel només-en-francès. També demanava de promoure la comunicació entre els investigadors dels països llatins en la llengua pròpia de cadascun, cosa que no impedeix la comprensió mútua i que permet de crear una de les més vastes comunitats lingüístiques mundials, que faria front a l'anglofonia.

Les equivalències dels termes científics

Anglès 	Català 	Francès
software	programari	logiciel
hardware	maquinari	matériel
chip	xip	puce
shuttle	llançadora espacial	navette
neutrino	neutrí	neutrino
Paraules que no canvien: big bang, quark, quasar, spin		

nions internacionals, "la qual cosa perjudicaria greument la difusió de la ciència francesa al si de la ciència mundial".

Quant a la publicació en francès, el secretari permanent de l'Acadèmia, Paul Germain, ha dit que això demostra un desconeixement absolut de com funciona la comunitat científica. L'Acadèmia anima a publicar llibres i articles en francès, i a promoure la cultura científica en el món francòfon. Per la seva banda, el Centre Nacional de la Recerca Científica considera que la defensa de la llengua francesa depèn més aviat de tenir la qualitat de recerca i els diners necessaris per a atreure investigadors estrangers, amb la família i tot, a França.

Diversos físics francesos es manifestaven al diari *Le Monde* sobre les dificultats de publicar els seus treballs en francès. "No hi ha cap revista en francès —deien— per a publicar-hi els nostres treballs. I si n'hi hagués cap podria, a tot estirar, difondre una vintena d'exemplars". Al mateix temps, es demanaven com algú pot imaginar que una disciplina científica amb milers d'investigadors a tot el món publiqui en una vintena de llengües di-

El català i l'Erasmus. L'ús de la llengua pròpia en l'àmbit científic, fora dels països anglòfons, no deixa de ser polèmica, però en cada àmbit lingüístic els judicis són diferents. Així, als Països Catalans, s'ha dit repetidament que l'ús del català perjudica la vinguda d'estudiants estrangers amb les beques d'intercanvi Erasmus. Les xifres desmenteixen clarament aquest argument. D'una altra banda, hi ha el temor contrari: la presència d'estudiants estrangers pot perjudicar la normalització del català.

Actualment, la Universitat de Barcelona no sols és la primera de l'estat amb més mobilitat en programes Erasmus i Lingua, ans també es la primera d'Europa en participants en programes interuniversitaris de cooperació. Concretament, en el curs 1993-94 ha tingut 449 estudiants Erasmus i Lingua i 148 PIC. La Universitat Autònoma és la tercera de l'estat (347 estudiants) i la setena d'Europa (110 PIC).

Quant a la normalització, la millora ha estat espectacular. L'any 1988, el 50% dels alumnes que arribaven desconeixien que aquí es parlava català o bé es pensaven que era una simple llengua familiar. Ara aquests casos són anecdòtics. Si al principi també es produïa sovint un canvi de llengua del professor, l'esforç realitzat permet de seguir les classes

ARXIU

Universitat de Barcelona. Aquesta universitat és la primera de l'estat quant a mobilitat en programes Erasmus.

normalment en català. S'han organitzat cursos d'immersió lingüística gratuïts i l'estudiant és capaç, al cap de poques setmanes o mesos, de seguir perfectament la classe en català.

Els estudiants que més problemes oposen a la normalització del català són francesos i alemanys. Els que menys, els danesos. Cal destacar que la universitat d'aquest país funciona, òbviament, en danès, i que els alumnes estrangers poden fer els exàmens en anglès, si ho desitgen. Però, almenys, han d'entendre el danès, que és la llengua vehicular.

En l'àmbit científic, altres estudis fan referència a l'ús del català en les carreres de ciències. A la Universitat de València, per exemple, el curs 1991-92, entre els alumnes de ciències, eren els de matemàtiques, seguits dels de biologia, els que expressaven a la matrícula, en més alt percentatge, el desig d'estudiar en català. El percentatge menor corresponia a medicina, seguit de farmàcia.

Quant a tesis doctorals, castellà i anglès encara fan que les realitzades en català siguin relativament poques. A la Universitat de les Illes Balears, per exemple, l'any 1991 es van fer 15 tesis, de les quals tres en català, 10 en castellà i 2 en anglès. L'any 1992, de les 18 tesis en ciències, 4 eren en català, 11 en castellà i 3 en anglès.

A la Universitat Politècnica de Catalunya, el percentatge de tesis doctorals en català ha augmentat, si bé encara no es troba al mateix nivell que les classes fetes en català. La possibilitat que una tesi en castellà o anglès doni més difusió al treball, entre algunes altres consideracions, no permet un augment més destacat de les tesis en català.

Adaptació de termes, textos universitaris, catalanització de productes informàtics (vegeu requadre), són algunes de les mesures que han de fer avançar els procés de normalització lingüística en l'àmbit científic als Països Catalans. El percentatge més elevat de neologismes en una llengua procedeix avui del camp tecnocientífic. I la difusió de les noves tecnologies fa imprescindible l'adaptació d'aquests productes al català. Encara que resulti impensable una llei Toubon que obligui a presentar, en congressos internacionals, un resum de la intervenció en català.

Xavier Duran

Xips catalanitzats

El dia de Sant Jordi va començar una campanya anomenada "Posa't el català en pantalla". Promoguda per la Generalitat de Catalunya, facilitava l'intercanvi gratuït dels disquets originals de sistema Microsoft Windows 3.1 i del sistema 7.1 d'Apple. La tria s'havia fet en funció de la difusió dels sistemes i de l'adaptació a diversos programaris. Amb 75.000 llicències de Windows en ús a Catalunya i la possibilitat d'integrar en aquest sistema tractaments de text, fulls de càlcul, bases de dades o altres programes, hom creia que aquest era un pas important de catalanització del sector. Amb la col·laboració de les empreses creadores dels sistemes i amb el suport econòmic de la Conselleria d'Indústria i Energia, la campanya ha aconseguit fins ara més de 2.000 canvis del sistema Windows 3.1 i un nombre sensiblement menor de l'Apple 7.1. Alguns dels canvis han estat demanats des del País Valencià i les Illes. Un 60% sol·licitats per particulars i professionals liberals, i el 40%, per empreses i entitats.

Però, més important que aquestes xifres, que entren dintre les previsions, són les 6.000 i escaig trucades de persones que demanaven informació sobre programes en català. D'aquesta forma, tal com pensaven des de la Generalitat, el canvi de programes era un pas per a promoure l'ús del català en informàtica. Per a més informació cal trucar al (93) 484 36 36.

La Universitat Politècnica de Catalunya també elabora programaris catalanitzats. Així, l'anomenat Soft educatiu, creat pel Centre Internacional de Mètodes Numèrics en Enginyeria (CIMNE), s'ha fet en tres versions -català, castellà i anglès- i a partir del setembre serà també disponible en francès, alemany, portuguès, èuscar i gallec.

Aquest programari consisteix en programes educatius per a l'anàlisi de bigues i pòrtics fent servir mètodes matricials. Precisament aquest programari funciona en un entorn Windows, la qual cosa mostra una vegada més la difusió del sistema de Microsoft. Es pot obtenir més informació sobre el Soft educatiu trucant al (93) 205 70 16.

X. D.